

Sygn. akt VI P 3/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2022 roku

Sąd Rejonowy w Białymstoku VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący sędzia Marta Kiszowara

Protokolant: Anna Wieremiejuk

po rozpoznaniu w dniu 7 kwietnia 2022 roku w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa B. K. (1)

przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w B.

o ustalenie lat pracy w gospodarstwie rolnym

I. Powództwo oddala.

II. Odstępuje od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego.

VI P 3/22

UZASADNIENIE

Powódka B. K. (1) w pozwie skierowanym przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w B. wniosła o doliczenie do stażu pracy lat pracy w gospodarstwie rolnym jej rodziców – Z. i J. C., tj. okresu od 6 maja 1981 r. do 31 grudnia 1982 r.

W uzasadnieniu wskazała, iż w okresie od 6 maja 1981 r. do 31 sierpnia 1984 r. jako domownik powyżej 16 roku życia została zgłoszona przez rodziców do ubezpieczenia rolników. Za ten czas za powódkę opłacano składki wymierzone przy podatku rolnym. W dniu 5 września 2002 r. Urząd Miejski w J. wystawił B. K. (1) kwestionariusz, w którym wskazano: okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, okresy podlegające zaliczeniu oraz wysokości opłaconych składek. Pracodawca zakwestionował ten dokument, zaś Urząd Miejski w B. nie jest już w posiadaniu takich kwestionariuszy. W tym stanie rzeczy, w ocenie powódki, wystąpienie do Sądu z pozwem o ustalenie stażu pracy było uzasadnione (k. 3).

Pozwany Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w B. w odpowiedzi na pozew wniosł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na swoją rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Pracodawca wyjaśniał, iż okres od 6 maja 1981 r. do 31 grudnia 1982 r., będący okresem pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym rodziców powódki, nie został wliczony do stażu pracy B. K. (1) ze względu na niewykazanie przez powódkę, że objęła ona gospodarstwo rolne. Pozwany, powołując się na art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 1990 r. o wliczaniu okresów pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym do pracowniczego stażu pracy (Dz.U. z 1990 r., Nr 54, poz. 310) oraz orzecznictwo Sądu Najwyższego, wskazał, iż jednym z warunków koniecznych do

zaliczenia przepracowanych lat w gospodarstwie rolnym do stażu pracy jest objęcie, a następnie osobiste prowadzenie gospodarstwa (k. 16-17).

Sąd ustalił, co następuje:

W niniejszej sprawie poza sporem pozostawało, iż B. K. (1) jest zatrudniona w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziale Regionalnym w B. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony od dnia 1 kwietnia 1992 r. Z dniem 10 października 2018 r. powódka została powołana na czas nieokreślony na stanowisko kierownika Referatu do spraw Ewidencji w Wydziale Świadczeń w Oddziale Regionalnym KRUS w B. w pełnym wymiarze czasu pracy (akta osobowe k. 3/B, 4/B, 235/B, 236/B). Jednomiesięczne wynagrodzenie powódki stanowiące podstawę do wyliczenia ekwiwalentu za urlop wypoczynkowy wynosi (...) zł brutto (k. 18).

Przed podjęciem zatrudnienia u pozwanego pracodawcy B. K. (1) była zatrudniona: w okresie od 1 września 1984 r. do 30 listopada 1984 r. (przez 3 miesiące) w Szkole Podstawowej w R., w okresie od 1 grudnia 1984 r. do 31 sierpnia 1985 r. (przez 9 miesięcy) w Szkole Podstawowej w W., w obu zakładach pracy na stanowisku nauczyciela (akta osobowe k. 4/A, 5/A), w okresie od 1 listopada 1985 r. do 19 kwietnia 1988 r. (przez 2 lata 5 miesięcy i 19 dni) w Urzędzie Gminy w P. na stanowisku referenta (akta osobowe k. 6/A), a w okresie od 20 kwietnia 1988 r. do 31 marca 1992 r. (przez 3 lata 11 miesięcy i 11 dni) w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w Z. na stanowisku inspektora (akta osobowe k. 7/A). W okresie zatrudnienia w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddziale w Z. przez 2 miesiące i 2 dni powódka przebywała na urlopie bezpłatnym (akta osobowe k. 9/A). Wobec powyższego, staż pracy powódki przed nawiązaniem stosunku pracy z pozwanym wynosił 7 lat 2 miesiące i 28 dni (akta osobowe k. 146/B).

Nadmienić również należy, że w (...)r. B. K. (1) ukończyła Liceum Rolnicze w J., a jej zawód wyuczony to „rolnik” (akta osobowe k. 1/A). Powódka posiada też prawo jazdy – od dnia 15 września 1982 r. kategorii T (ciągnik rolniczy), a od dnia 25 marca 1983 r. kategorii B (samochody osobowe)(k. 4). Ponadto, w oświadczeniu o stanie majątkowym z dnia 21 grudnia 1995 r. powódka wskazała, że posiada działkę rolniczą o powierzchni 0,24 ha położoną w Ł. (akta osobowe k. 28/B).

W dniu 5 stycznia 2005 r. Dyrektor Oddziału (...) Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Z., działając na podstawie ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz.U. z 2001 r., Nr 8, poz. 953), przyznał B. K. (1) nagrodę jubileuszową z okazji dwudziestolecia pracy zawodowej (akta osobowe k. 79/B). Następnie pozwany, w związku z upływem 25 lat pracy, w oparciu o art. 23 z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych, pismem datowanym na 4 stycznia 2010 r. przyznał powódce nagrodę jubileuszową w wysokości 100% miesięcznego wynagrodzenia (akta osobowe k. 145/B, 147/B).

Na wniosek B. K. (2) Starostwo Powiatowe w Ł. w dniu 16 kwietnia 2010 r. wydało jej dokument zawierający informację, że J. C. i jego żona Z. C. byli właścicielami gospodarstwa rolnego o powierzchni 10,61 ha, położonego w obrębie miejscowości B., na mocy aktu własności ziemi nr (...) z dnia 31 maja 1974 r. Zapis ten istniał do dnia 13 marca 1990 r., kiedy to J. i Z. C. zawarli umowę przekazania gospodarstwa na rzecz syna i synowej – K. i A. małżonków C.. Urząd Miejski w J. natomiast w dniu 5 września 2002 r. wydał powódce „Kwestionariusz”, w którym podano, iż B. K. (1) w okresach od 6 maja 1981 r. do 31 grudnia 1982 r. i od 1 stycznia 1983 r. do 31 sierpnia 1984 r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników, przy czym składki za nią zostały opłacone za lata 1983 i 1984. W kwestionariuszu tym powódka wskazała, że w ww. czasie wykonywała pracę w gospodarstwie rodziców (J. i Z. C.) oraz kontynuowała naukę w Liceum Rolniczym w J..

Otrzymane dokumenty B. K. (1) przedłożyła pracodawcy wraz z wnioskiem o zaliczenie do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym. Pozwany pismem datowanym na 16 czerwca 2010 r. powiadomił powódkę, że okresu od 6 maja 1981 r. do 31 grudnia 1982 r. nie wliczono do stażu pracy, gdyż powódka nie objęła gospodarstwa rolnego rodziców, zaś okresu od 1 stycznia 1983 r. do 31 sierpnia 1984 r. nie wliczono do stażu pracy, gdyż powódka nie udokumentowała pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym w charakterze domownika (akta osobowe k. 154/B, 157/B).

W tym stanie rzeczy, nagrodę jubileuszową w wysokości 150% miesięcznego wynagrodzenia w związku z upływem 30 lat pracy B. K. (1) otrzymała w dniu 4 stycznia 2015 r. (akta osobowe k. 199/B) Z kolei nagrodę jubileuszową ze względu na trzydziestopięciolecie pracy zawodowej pozwany przyznał powódce w dniu 3 stycznia 2020 r. (akta osobowe k. 251/B, 252/B)

W listopadzie 2021 r. B. K. (1) ponownie podjęła starania o zaliczenie jej do stażu pracy okresu pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym. Powódka przedstawiła pracodawcy datowane na 23 listopada 2021 r. oświadczenie J. G., sąsiada J. i Z. C., w którym wskazano, że w okresie nauki w Liceum Rolniczym w J. powódka wykonywała też prace związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Oświadczenie o tożsamej treści złożył również drugi z sąsiadów rodziców powódki – M. C.. W dokumencie tym nadmieniono, że B. K. (1) dojeżdżała do szkoły codziennie autobusem i jako jedyna kobieta we wsi jeździła ciągnikiem (akta osobowe k. 263/1/B, 263/2/B, 263/5/B). Pismem datowanym na 22 grudnia 2021 r. pozwany poinformował powódkę o zaliczeniu do jej ogólnego stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 1 stycznia 1983 r. do 31 sierpnia 1984 r. (1 rok 8 miesięcy) Jednocześnie odmówiono powódce wliczenia do stażu pracy okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców sprzed 1 stycznia 1983 r. ze względu na niewykazanie przez powódkę objęcia (przeniesienia własności) przez nią tego gospodarstwa rolnego i rozpoczęcia jego prowadzenia osobiście lub wraz ze współmałżonkiem (akta osobowe k. 263/14).

Wobec powyższego, w dacie wniesienia pozwu, tj. na dzień 31 grudnia 2021 r. (k. 6), staż pracy powódki ustalony przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział (...) w B. wyniósł 38 lat 7 miesięcy i 28 dni (1 rok i 8 miesięcy + 7 lat 2 miesiące i 28 dni + 29 lat i 9 miesięcy)(por. akta osobowe k. 264/B). Tym samym, po zaliczeniu powódce do stażu pracy okresu od 6 maja 1981 r. do 31 grudnia 1982 r. (1 rok 7 miesięcy i 26 dni), kiedy to pracowała ona w gospodarstwie rolnym rodziców, w dniu wystąpienia z powództwem w niniejszej sprawie jej staż pracy przekraczałby 40 lat.

Przedstawiony stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zgromadzonego w aktach sprawy materiału dowodowego, w szczególności w postaci dokumentów znajdujących się w aktach osobowych powódki. Strony postępowania nie kwestionowały autentyczności tychże, a Sąd nie znalazł podstaw, by czynić to z urzędu. W konsekwencji, dokumentom tym nadano przymiot wiarygodności.

Sąd zważył, co następuje:

Oś sporu w rozpoznawanej sprawie stanowiła możliwość zaliczenia do stażu pracy powódki B. K. (2) lat pracy w gospodarstwie rolnym jej rodziców – Z. i J. C., tj. okresu od 6 maja 1981 r. do 31 grudnia 1982 r. Powódka w pozwie wniosła zatem o „ustalenie” swego stażu pracy.

Zgodnie z art. 189 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1805) powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. B. K. (1) istnienia po swojej stronie interesu prawnego w ustaleniu stażu pracy upatrywała w możliwości ubiegania się o wypłatę nagrody jubileuszowej (k. 36v godz. 00:11:04). Wyjaśnienia więc wymaga, że o interesie prawnym w rozumieniu art. 189 k.p.c. można mówić wówczas, gdy występuje stan niepewności co do istnienia prawa lub stosunku prawnego lub ich treści, a wynik postępowania doprowadzi do wyjaśnienia tej niejasności i zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, definitywnie kończąc trwający spór albo prewencyjnie zapobiegając powstaniu takiego sporu w przyszłości. Ocena czy powód ma interes prawny w ustaleniu prawa wymaga indywidualizacji – odniesienia do konkretnego stanu faktycznego, zwłaszcza niepewności co do możliwości dochodzenia niektórych świadczeń od pracodawcy w przyszłości albo skorzystania z uprawnień pracowniczych, które prawo pracy relatywizuje do określonej treści stosunku pracy (postanowienie SN z 13.01.2021 r., I PSK 8/21, LEX nr 3114649).

Uzależnienie powództwa o ustalenie od interesu prawnego należy pojmować elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni pojęcia interesu prawnego, konkretnych okoliczności danej sprawy i wyników oceny, czy w drodze powództwa o świadczenie strona może uzyskać pełną ochronę swoich praw. Pojęcie „interesu prawnego” powinno być zatem interpretowane z uwzględnieniem szeroko pojmowanego dostępu do sądu w celu zapewnienia

ochrony prawnej. Wyrok wydany na podstawie art. 189 k.p.c. usuwa niepewność stanu prawnego zachodzącą w stosunkach między powodem (legitymowanym interesem prawnym) a pozwanym (wyznaczonym tym interesem). Interes prawny oznacza więc istniejącą po stronie powoda potrzebę wprowadzenia jasności i pewności w sferze jego sytuacji prawnej, wyznaczonej konkretnym stosunkiem prawnym oraz zagrożonej – a niekiedy już nawet naruszonej – przez pozwanego (por. np. wyrok SN z 22.10.2014 r., II CSK 687/13, LEX nr 1566718).

Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika nadto, że interes prawny powoda jest przesłanką materialnoprawną powództwa o ustalenie, wobec czego stwierdzenie jego braku może nastąpić dopiero na etapie merytorycznego rozpatrywania sprawy. Z tej przyczyny brak interesu prawnego powoduje oddalenie powództwa z powodu jego bezzasadności. Jeżeli powodowi przysługuje dalej idące powództwo o świadczenie, to w zasadzie nie ma on interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie stosunku prawnego lub prawa. Wyjątkiem od tej zasady mogłaby być jedynie sytuacja, w której wyrok wydany w sprawie o świadczenie nie usunąłby wszelkich niepewności w zakresie skutków prawnych (por. wyrok SN z 26.05.2021 r., II CSKP 64/21, LEX nr 3220046). Strona nie ma też interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, gdy wnosi takie powództwo w celu uzyskania orzeczenia, które ma służyć jako dowód dla wykazania faktów w innym postępowaniu – w szczególności w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Zauważa się również, że żądanie pozwu o ustalenie jest bezzasadne, gdy powód zmierza do uzyskania środka dowodowego potwierdzającego fakt mogący mieć w przyszłości znaczenie dla potrzeb innego postępowania (postanowienie SN z 28.04.2021 r., III PSK 51/21, LEX nr 3252222).

Inaczej ujmując, „interes prawny” w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest to obiektywna (czyli rzeczywiście istniejąca), a nie tylko hipotetyczna (czyli w subiektywnym odczuciu strony) potrzeba prawna uzyskania wyroku odpowiedniej treści występująca wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej. Interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka. Brak interesu prawnego ma więc miejsce wówczas, gdy stan niepewności prawnej może być usunięty w drodze dalej idącego powództwa, ewentualnie innego powództwa (postanowienie SN z 26.02.2020 r., II PK 26/19, LEX nr 3221257).

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że w tym przypadku wyrok ustalający nie posiada waloru rozstrzygającego definitywnie spór w zakresie uprawnień powódki wynikających ze stosunku pracy, w tym do nagrody jubileuszowej. Skutek taki natomiast B. K. (1) może uzyskać wytaczając powództwo o przedmiotowe świadczenie pieniężne, opierając się na twierdzeniu, że do jej stażu pracy powinien zostać wliczony okres od 6 maja 1981 r. do 31 grudnia 1982 r., kiedy to pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców. Zaliczenie przez Sąd w przedmiotowym procesie ww. okresu do stażu pracy powódki nie spowoduje „automatycznie”, że pracodawca przyzna B. K. (1) nagrodę jubileuszową. Przeciwnie bowiem też na tym tle może dojść do powstania sporu pomiędzy stronami. Jeżeli więc powódka żąda ustalenia wyłącznie z uwagi na możliwość otrzymania ściśle określonego świadczenia, to nie ma interesu prawnego w tym ustaleniu. Powódka ma bowiem tutaj możliwość wystąpienia – wpięrow do pracodawcy, a następnie ewentualnie z pozwem do Sądu Pracy – z roszczeniem o przyznanie nagrody jubileuszowej. Tym samym, brak wyroku ustalającego nie pozbawi jej ochrony jej praw, w tym także na drodze sądowej. Co więcej, orzekanie w zakresie ustalenia stażu pracy w rozpoznawanej sprawie faktycznie zmierza do uzyskania środka dowodowego potwierdzającego fakt mogący mieć w przyszłości znaczenie dla potrzeb postępowania w stosunkach pomiędzy pracownikiem a pracodawcą. Również więc z tej przyczyny określone w pozwie żądanie jest bezzasadne.

Podsumowując, po przeanalizowaniu zebranego w aktach sprawy materiału dowodowego Sąd doszedł do przekonania, że B. K. (1) nie wykazała interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie stażu pracy. Powódka wystąpiła z niniejszym pozwem wyłącznie celem uzyskania dowodu, że przysługuje jej nagroda jubileuszowa. Świadczenia tego natomiast B. K. (1) może dochodzić w innym postępowaniu, a samo ustalenie stażu pracy przez Sąd nie zakończyłoby definitywnie sporu pomiędzy stronami niniejszego postępowania. W konsekwencji, powództwo podlegało oddaleniu.

Mając na względzie opisane okoliczności, Sąd orzekł jak w pkt. I sentencji wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł w oparciu o art. 102 k.p.c. Przepis ten, realizujący zasadę słuszności, stanowi, że w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Pozostawia on sądowi orzekającemu swobodę oceny co do tego, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu. Do kręgu „wypadków szczególnie uzasadnionych” należą zarówno okoliczności związane z samym przebiegiem procesu, jak i leżące na zewnątrz. Do pierwszych zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywne przekonanie strony o zasadności roszczeń, przedawnienie, prekluzja. Drugie natomiast wyznacza sytuacja majątkowa i życiowa strony. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku, powinien być oceniony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. wyrok SA w Krakowie z dnia 29 marca 2019 r., I ACa 686/18, LEX nr 2770843). Poza wymienionymi powyżej przesłankami odstąpienia od obciążania strony przegrywającej kosztami procesu, do których zalicza się również koszty zastępstwa procesowego, w orzecznictwie wskazuje się także na: niski nakład pracy pełnomocnika procesowego, stałe korzystanie przez instytucję z obsługi prawnej, pozycję strony w procesie (postanowienie SN z dnia 13 września 2010 r., II PZ 24/10, LEX nr 661510; wyrok SA w Lublinie z dnia 27 lipca 2017 r., I ACa 992/16, LEX nr 2387054; wyrok SN z dnia 17 listopada 1972 r., I PR 423/72, OSNC 1973/7-8/138; wyrok SA w Białymstoku z dnia 30 stycznia 2020 r., III AUa 1046/19, LEX nr 2946533). W niniejszej sprawie Sąd odstąpił od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego m.in. z uwagi na brak konieczności podjęcia przez pełnomocnika pozwanego szczególnych działań celem wyjaśnienia sprawy. Radca prawny wprowadził odnosił się merytorycznie do sformułowanych przez B. K. (1) roszczeń, jednakże zupełnie pominął okoliczność, która ostatecznie przesądziła o oddaleniu powództwa. Rozstrzygnięcie sporu sprowadzało się do „samodzielnego” ustalenia przez Sąd braku interesu prawnego po stronie powódki. Powyższe, a także (ostatecznie ustalony przez Sąd) brak zawłości sprawy sprawia, że przyznanie pełnomocnikowi pracodawcy od powódki wynagrodzenia byłoby niezgodne z zasadami słuszności. Zważyć przy tym należy, iż pozwany stale korzysta z obsługi prawnej. Tym samym, odstąpienie od obciążania powódki kosztami zastępstwa procesowego nie oznacza braku dochodu profesjonalnego pełnomocnika. Zatrudniony radca prawny otrzymuje bowiem stałą pensję, a koszty zastępstwa procesowego są dla niego dodatkowym źródłem dochodu. Pozwany nie poniósł więc dodatkowych nakładów na prowadzenie procesu. Inaczej przedstawia się tu sytuacja powódki, która korzystając z usług prawniczych takie koszty by poniosła. To zaś wskazuje na jej słabszą pozycję procesową. Powódka przy tym nie przedłużała postępowania, wszystkie dowody w sprawie zgłosiła w pierwszym piśmie procesowym. Również więc jej postawa w trakcie procesu nie uzasadniała obciążania jej kosztami zastępstwa procesowego przeciwnika.

Z uwagi na powyższe Sąd orzekł jak w pkt. II sentencji wyroku.